

които децата учат (в изоставени помещения или в неугледните „дюкяни“ на гаскалите, упражняващи едновременно и някакъв занаят и пр.). Не пропуска да отбележи и следните важни моменти: узаконеното физическо наказание чрез прочутата „фаланга“; явните попълзновения на гърцизма, проникващи ежедневно в езика ни и учебната терминология; и пр. Затова още като ученик се обявява против „фалката“ (фалангата); не забравя да увековечи имената на учителите, привикващи децата да заменят гръцките думи - или турските, с подходящи български (учител вместо гаскал, училище вместо школо, урок вместо матема; и пр.), както и въведени от тях нови занимания (гимнастика, пение и др.) Но явно, че още от ученическите му години, продължили след това и в Стара Загора (където учението било далеч на по-високо ниво), той кроял вече планове, замислял идеи за реформиране просвещението на българските деца в съчетание с отпор срещу вредните чужди влияния. Този замисъл той започва да осъществява още по време на неговото учителстване в родното му село (1856-1862 г.), когато успява да склони съселаните си да бъдат построени ново училище и нов Божия храм, в които да звучат български слова и църковно славянско песнопение, да се чествуват народни празници - и на първо място денят на светите равноапостоли Кирил и Методий с традиционните нашенски хора, песни и обичаи. Тази линия за укрепването на българската просвета и култура той превежда не само в Арабаджиево, но и в другите села в своята енория, особено когато се запознал през 1862 г. в старопрестолния град Търново, тогава още под духовната власт на фанариотите. Във връзка с този нов момент от своята дейност и с посещението си на стародавната столица, поп Минчо не пропуска да осъди антибългарската политика на Цариградската патриаршия, нареждала на свои висши представители в нашите селища да унищожават или укриват стари писмени паметници - ръкописи и документи - доказващи съществуването на българското царство, на независима национална църква, на вековна култура. Свещеническият му сан не само не му попречил да следва своята просветна дейност, но „го задължил“ да опознае добре водената дотогава пагубна прогръцка пропаганда, поради която мнозина свещеници, особено в по-затънтените селища, продължавали (въпреки нашумялата и налагаща се все повече като пример „Великденска акция“ предвещвала победния край на борбата за независима българска църква) да провеждат църковната служба на неразбираемия от народа ни гръцки език. Този парадокс продължавал да бъде поддържан от някои страхливи свещенослужители и след признаването на Екзархията. Срещу него естествено застанал бойкият поп Минчо и не се поколебал да се опълчи спрямо неговите „духовни братя“, дори ако са приятели и особено - българи. Самият той давал насока в това отношение: „Софрониецо“¹² на „безподобния“ Софроний Врачански (служил му в много отношения за пример) било винаги едно от подръчните негови помагала в Божия храм, а молитвите от требника си нерядко чел „по своему“ (подобно на всеизвестния поп Грую). В своите духовни обязанности включвал и борбата с множеството предразсъдъци, вредни за здравето и духовния климат на народа. И най-вече срещу такива, свързани с многобройните текета, пръснати из нашите земи и за „техните светци-чудотворци“, за които разни ходжи и дървиши разказвали „невероятни чудесии“ и нерядко обирали наивните селяни, и най-често жените.

Естествено поп Минчо не остава настрана и от революционния кипнеж, обхванал родния му край особено след обиколките на изпратените от Г. С. Раковски дейци¹³ по тези краища, както и „раздвижването“ сред поробените българи от преминалите през 1867-1868 г. български чети. Имената на техните войводи: Филип Тотю, Панайот Хитов, Хаджи Димитър и Стефан Караджа се предавали като молитвен шепот сред жадните за свобода българи. Първ между първите сред тях бил именно поп Минчо, готов всеки миг да хвърли расото и да препаше пушката. Но този момент още не бил дошъл: нужна